

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIŲ ĮSTAIGA

ATASKAITA DĖL ŽMOGAUS TEISIŲ PADĖTIES VALSTYBĖS SIENOS APSAUGOS TARNYBOS PAGĖGIŲ PASIENIO RINKTINĖS VIŠTYČIO, KUDIRKOS NAUMIESČIO, ŠILGALIŲ, VIEŠVILĖS, KYBARTŲ IR ROCIŠKIŲ UŽKARDOSE BEI KYBARTŲ UŽKARDOS KYBARTŲ KELIŲ IR GELEŽINKELIO PASIENIO KONTROLĖS PUNKTUOSE, ROCIŠKIŲ UŽKARDOS RAMONIŠKIŲ PASIENIO KONTROLĖS PUNKTE

2018-06-15 Nr. PRJ2018/1-60

Vilnius

I. NACIONALINĖ KANKINIMŲ PREVENCIJA IR BENDRA INFORMACIJA APIE ATLIKTĄ PATIKRINIMĄ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriams yra pavesta vykdyti nacionalinę kankinimų prevenciją laisvės apribojimo vietose nuolat jose lankantis (Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo (toliau vadinama ir – LR SKĮ) 3 ir 19¹ straipsnių nuostatos). Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaiga (toliau vadinama – Įstaiga) yra nacionalinė kankinimų prevencijos institucija.

2. Seimo kontrolierius, Įstaigos vadovas Augustinas Normantas, vykdydamas nacionalinę kankinimų prevenciją, pavedė Įstaigos Žmogaus teisių biuro patarėjams Kristinai Brazevič ir Juriui Taminskui 2018 m. gegužės 15–16 dienomis atlikti patikrinimus, siekiant išsiaiškinti žmogaus teisių padėtį, devyniuose (9) Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau vadinama – VSAT) objektuose: Pagėgių pasienio rinktinės Vištyčio užkardeje (toliau vadinama – Vištyčio užkarda), Kudirkos Naumiesčio užkardeje (toliau vadinama – Naumiesčio užkarda), Šilgalių užkardeje (toliau vadinama – Šilgalių užkarda), Viešvilės užkardeje (toliau vadinama – Viešvilės užkarda), Kybartų užkardeje (toliau vadinama – Kybartų užkarda), Kybartų užkardos kelių pasienio kontrolės punkte (toliau vadinama – Kelių PKP) ir geležinkelio pasienio kontrolės punkte (toliau vadinama – Geležinkelio PKP), Rociškių užkardeje (toliau vadinama – Rociškių užkarda) bei Rociškių užkardos Ramoniškių pasienio kontrolės punkte (toliau vadinama – Ramoniškių PKP) (kartu vadinama – VSAT objektai).

3. Atliekant patikrinimus buvo bendrauta su VSAT užkardų ir PKP pareigūnais, patikrinti registracijos žurnalai (pristatytų į užkardą asmenų apskaitos, budėjimo priėmimo ir perdavimo), kiti dokumentai ir pirmosios pagalbos rinkiniai, apžiūrėtos administracinio ir laikino sulaikymo, prieglobsčio prašytojų apgyvendinimo ir kitos patalpos, stebėtas vaizdo stebėjimo kamerų, įrengtų sulaikymo patalpose, fiksuojamas vaizdas.

4. Vištyčio užkardeje yra viena sulaikymo patalpa, Kudirkos Naumiesčio užkardeje – dvi sulaikymo patalpos ir prieglobsčio prašytojų apgyvendinimo patalpa, Šilgalių užkardeje – viena sulaikymo patalpa, Viešvilės užkardeje – dvi sulaikymo (iki 48 val.) patalpos ir patalpos, kurios,

prireikus, gali būti skirtos prieglobsčio prašytojų apgyvendinimui, Kybartų užkardoje – viena sulaikymo patalpa, Kelių PKP – dvi sulaikymo patalpos ir prieglobsčio prašytojų apgyvendinimo patalpa, Geležinkelio PKP – dvi sulaikymo patalpos ir prieglobsčio prašytojų apgyvendinimo patalpa, Rociškių užkardoje – viena sulaikymo patalpa, Ramoniškių PKP – dvi sulaikymo patalpos ir prieglobsčio prašytojų apgyvendinimo patalpa.

Vizito metu pirmiau nurodytose patalpose laikomų asmenų nebuvo.

II. AKTUALŪS TEISĖS AKTAI IR STANDARTAI

5. Svarbiausi teisės aktai ir standartai, taikytini atliekant patikrinimus VSAT užkardose ir PKP:

- 5.1. Lietuvos Respublikos Konstitucija;
- 5.2. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija;
- 5.3. Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencija;
- 5.4. Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. birželio 26 d. direktyva 2013/33/ES (toliau vadinama – Direktyva), kuria nustatomos tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo normos;
- 5.5. Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugos tarnybos įstatymas;
- 5.6. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties (toliau vadinama – ĮUTP);
- 5.7. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2016 m. gegužės 6 d. įsakymas Nr. 1V-346 „Dėl prieglobsčio prašytojų apgyvendinimo pasienio kontrolės punktuose sąlygų aprašo patvirtinimo“ (toliau vadinama – Prieglobsčio prašytojų apgyvendinimo sąlygų aprašas);
- 5.8. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. liepos 11 d. įsakymas Nr. V-450 „Dėl sveikatos priežiūros ir farmacijos specialistų kompetencijos teikiant pirmąją medicinos pagalbą, pirmosios medicinos pagalbos vaistinėlių ir pirmosios pagalbos rinkinių“ (2008 m. vasario 14 d. įsakymo Nr. V-93 redakcija) (toliau vadinama ir – Įsakymas dėl pirmosios medicinos pagalbos teikimo);
- 5.9. Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vado 2012 m. sausio 31 d. įsakymas Nr. 4-116 „Dėl sienos kontrolės nuostatų patvirtinimo“ (toliau vadinama – Sienos kontrolės nuostatai);
- 5.10. Pasienio kontrolės punktų statinio paskirties bendrųjų reikalavimų taisyklės, patvirtintos Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vado 2009 m. sausio 6 d. įsakymu Nr. 4-1 (toliau vadinama – Reikalavimai statiniams);
- 5.11. Administracinio ir laikino sulaikymo patalpų naudojimo taisyklės, patvirtintos Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vado 2015 m. liepos 27 d. įsakymu Nr. 4-259 (toliau vadinama – Sulaikymo patalpų naudojimo taisyklės);
- 5.12. Reikalavimai įrengiamoms, remontuojamoms administracinio ir laikino sulaikymo patalpoms, patvirtinti Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vado 2015 m. liepos 27 d. įsakymu Nr. 4-259 (toliau vadinama – Reikalavimai patalpoms).

6. Vertinant elgesį su asmenimis, kurių laisvė yra apribota, ir tokių asmenų laikymo sąlygas, svarbu vadovautis tarptautinių institucijų rekomendacijomis. Europos valstybėse žmogaus teisių būklę įvairiose laisvės atėmimo (apribojimo) vietose vertina ir kankinimų prevenciją vykdo Europos komitetas prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą (toliau vadinama – CPT), įdiegęs elgesio su asmenimis, iš kurių atimta laisvė, standartus¹.

¹ Su CPT standartais galima susipažinti internetinėje svetainėje <https://www.coe.int/en/web/cpt/standards>.

CPT atlieka patikrinimus įvairiose laisvės apribojimo (atėmimo) vietose ir teikia valstybėms savo rekomendacijas, kaip užkirsti kelią kankinimui ir kitokiam žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui ir baudimui. CPT rekomendacijose įtvirtinti visuotinai pripažinti ir taikomi žmogaus teisių apsaugos standartai, kuriuos valstybės gera valia vykdo, į juos atsižvelgia ir jų laikosi.

III. TIKRINTOS SRITYS IR NUSTATYTI TRŪKUMAI

7. Patikrinimų metu buvo nustatomos ir vertinamos faktinės aplinkybės, susijusios su asmenų laikymo, higienos sąlygomis VSAT objektuose, sulaikytiems asmenims taikomomis saugumo priemonėmis, medicinos pagalba bei informacijos prieinamumu.

8. *Dėl patalpų pritaikymo asmenims su negalia*

8.1. Valstybės turi imtis atitinkamų priemonių, kad užtikrintų neįgaliesiems lygiai su kitais asmenimis fizinės aplinkos, įvairių visuomenei prieinamų objektų prieinamumą; šios priemonės apima prieinamumo kliūčių ir trukdžių nustatymą bei pašalinimą ir, *inter alia*, taikomos pastatams, kitokiems vidaus ir lauko objektams (Neįgaliųjų teisių konvencijos 9 straipsnio 1 dalis ir jos a punktas).

Seimo kontrolieriaus 2017 m. gegužės 22 d. ataskaitoje (Nr. 2017/1-49; toliau vadinama – 2017 m. Ataskaita) atkreiptas VSAT vadovybės dėmesys, jog kiekvienos rinktinės užkardos ir PKP bent kelios patalpos turėtų būti pritaikytos asmenų su negalia poreikiams (įėjimai ir durys, sulaikymo bei asmens higienos patalpos) ir turintieji negalią būtų pristatomi tik į jų poreikius atitinkančias užkardų ir PKP patalpas.

8.2. Nuvykus į Užkardas nustatyta, kad:

8.2.1. Kybartų PKP pagrindinis įėjimas yra pritaikytas neįgaliesiems (įrengta nuovaža);

8.2.2. kitų VSAT objektų patalpos, skirtos asmenų laisvei suvaržyti, įskaitant patekimą į jas (išskyrus Kybartų PKP), taip pat asmens higienos patalpos, nepritaikytos asmenų su negalia poreikiams.

9. *Dėl administracinio, laikino sulaikymo ir prieglobsčio prašytojų patalpų aprūpinimo inventoriu*

9.1. Prieglobsčio prašytojų apgyvendinimo sąlygų aprašo 5.4 punkte reglamentuota, kad prieglobsčio prašytojų patalpose turi būti: lova, stalas, spinta, pagalvė, antklodė, patalynės komplektas, vienkartiniai indai, elektrinis virduklis. Sanitariniai mazgai aprūpinami tualetiniu popieriumi arba servetėlėmis, muilu ir vienkartiniais rankšluosčiais, taip pat šiukšliadėže ir tualetiniu šepetėliu (Sulaikymo patalpų naudojimo taisyklių 21 p.).

CPT standartuose apibūdintos tinkamos kameroje laikomų asmenų buvimo sąlygos: turi būti sudarytos sąlygos naudotis tualetu ir nusiprausti, taip pat turi būti užtikrinamos nakties metu poilsiui reikalingos priemonės – švarūs čiužiniai ir antklodės ([CPT/Inf (92) 3] 42 p., CPT/Inf (2002) 15 ir 47 p.).

Seimo kontrolieriaus 2016 m. gegužės 11 d. ataskaitoje (Nr. 2016/1-24; toliau vadinama – 2016 m. Ataskaita) **konstatuota**, kad neatitinka tarptautinių standartų Lietuvos teisės aktuose nustatytas reikalavimas sulaikytam asmeniui išduoti minkštąjį inventorių tik tuomet, kai numatoma jį laikyti 24 ar daugiau valandų, tačiau nėra užtikrinama, kad laikino sulaikymo patalpose nakties metu uždaryti asmenys gautų čiužinį ir apklotą, **taip pat buvo pateikta rekomendacija** – imtis priemonių, kad laikino sulaikymo patalpose nakties metu uždaryti asmenys gautų čiužinį ir apklotą. Įgyvendinant šią rekomendaciją, Sulaikymo patalpų naudojimo taisyklės buvo **papildytos** reikalavimu išduoti minkštąjį inventorių laikino sulaikymo patalpose laikomiems asmenims, kai numatoma, kad jie ten turės praleisti 24 ar daugiau valandų, arba kai į laikino sulaikymo patalpas jie uždaromi nakties metu (15 p.).

9.2. Patikrinimų metu nustatyta, kad:

9.2.1. visose VSAT objektų laikino sulaikymo patalpose sudarytos sąlygos pasirūpinti asmens higiena: sulaikymo patalpų viduje įrengti sanitariniai mazgai arba laikomi asmenys gali pasinaudoti šalia jų esančia asmens higienos patalpa; sanitariniai mazgai aprūpinti numatytais priemonėmis: tualetiniu popierumi, muilu ir kt. (išskyrus šiukšliadėžę ir tualetinį šepetėlį Vištyčio užkardoje);

9.2.2. visuose VSAT objektuose yra minkštojo inventoriaus – pagalvių, antklodžių, patalynės komplektų, kuriais būtų aprūpinti asmenys, jeigu į laikino sulaikymo patalpas būtų pristatyti nakties metu;

9.2.3. visos prieglobsčio prašytojų patalpos buvo aprūpintos numatytu inventoriumi (baldais, minkštuoju inventoriumi, vienkartiniais indais, elektroniniu virduliu, taip pat pirmosios medicinos pagalbos rinkiniu).

10. Dėl asmenų stebėjimo techninių priemonių

10.1. Pristačius asmenį į tarnybines patalpas užkardos budėtojas arba kitas įgaliotas pareigūnas privalo vykdyti nuolatinį pristatyto asmens elgesio stebėjimą, kad būtų išvengta pareigūnų užpuolimo, pristatyto asmens savavališko pasišalinimo, susižalojimo ar kitų neteisėtų veiksmų (Sulaikymo patalpų naudojimo taisyklių 4 ir 4.6 p., Sienos kontrolės nuostatų 117.7 p.); sulaikymo patalpose turi būti sudarytos sąlygos vizualiai ir per vaizdo kameras stebėti patalpintų asmenų elgesį (Reikalavimų patalpoms 9 p.).

CPT standartuose įtvirtinta, kad nuolatinis asmenų, kurių laisvė apribota, stebėjimas padeda užtikrinti jų saugumą, laiku ir tinkamai tenkinti būtinuosius poreikius (užkirsti kelią asmenų žalėjimuisi, užtikrinti galimybę atsigerti vandens, pasinaudoti higienos patalpa ir kt.) ([CPT/Inf (2002) 15] 48 p.).

Seimo kontrolieriaus 2016 ir 2017 metų Ataskaitose pabrėžta, kad svarbu tinkamai stebėti visas patalpas, kuriose laikomi sulaikyti asmenys, ir imtis atitinkamų priemonių užtikrinti, kad sulaikytieji bet kuriuo metu galėtų susisiekti su pareigūnais. Tik nuolatinis asmenų, kurių laisvė apribota, stebėjimas padeda užtikrinti jų saugumą (pvz., užkirsti kelią asmenų žalėjimuisi), taip pat galimybę laiku ir tinkamai tenkinti būtinuosius poreikius, užtikrinti galimybę atsigerti vandens arba pasinaudoti higienos patalpa.

10.2. Patikrinimų metu nustatyta, kad:

10.2.1. užkardose ir PKP sulaikymo patalpose yra sumontuotos vaizdo stebėjimo kameros, patikrinimo metu jos buvo techniškai tvarkingos (išskyrus po vieną kamerą Kelių PKP ir Ramoniškių PKP); Viešvilės užkardos sulaikymo patalpose, kuriose asmenys laikomi iki 48 val., taip pat įrengti garso ir judesio davikliai;

10.2.2. Kelių PKP ir Naujamiesčio užkardos sulaikymo patalpose nėra vaizdo stebėjimo kamerų, tačiau užtikrinama galimybė bet kuriuo metu susisiekti su pareigūnais: patalpos yra šalia budėtojo, durys grotuotos (Kelių PKP) arba, patalpinus asmenį į sulaikymo patalpą, šalia budėti skiriamas pareigūnas (Naumiesčio užkarda); Kybartų užkardos sulaikymo patalpoje nėra įrengta vaizdo stebėjimo kamera, sulaikymo patalpa yra toli nuo budėtojų, todėl sudėtinga užtikrinti sulaikytų asmenų nuolatinį stebėjimą.

11. Dėl duomenų registravimo

11.1. Sulaikymo patalpų naudojimo taisyklių 4 ir 4.3 punktuose nustatyta: „Pristačius asmenį į tarnybines patalpas, budėtojas ar kitas įgaliotas pareigūnas privalo: [...] 4.3. užregistruoti asmenį Pristatytą į (padalinio pavadinimas) asmenų apskaitos registre“; „Išleidžiant asmenį iš tarnybinių patalpų, pareigūnas privalo įrašyti apie tai registre“ (Sulaikymo patalpų naudojimo taisyklių 4.13 p.); „Esant tarnybiniam būtinumui laikinai išvesti asmenį iš administracinio ar laikino sulaikymo patalpų, budėtojas ar kitas įgaliotas pareigūnas registro skiltyje „Pastabos“ įrašo asmenį

išvedusio pareigūno vardą, pavardę bei asmens išvedimo ir gražinimo laiką“ (Sulaikymo patalpų naudojimo taisyklių 16 p.). Taigi pareigūnai visuomet privalo asmenų apskaitos registre nurodyti asmens buvimo administracinio arba laikino sulaikymo patalpose faktą ir tikslią laikymo jose trukmę.

11.2. Seimo kontrolierius 2016 m. Ataskaitoje yra konstatavęs, kad:

11.2.1. siekiant užkirsti kelią bet kokiam galimam netinkamam elgesiui su asmenimis, kurių laisvė apribota, turi būti kuo išsamiau ir tiksliau pildomi atitinkami registrai, nurodant juose visas reikšmingas aplinkybes;

11.2.2. netinkamo elgesio su asmenimis, kurių laisvė ribojama, prevencijos požiūriu labai svarbu išsamiai ir tinkamai registruoti duomenis (patalpinimą į atitinkamas patalpas, jų laikymo tokiose patalpose trukmę ir pan.);

11.2.3. visuomet būtų fiksuojama, ar į VSAT užkardą arba PKP pristatytas asmuo buvo uždarytas į sulaikymo patalpą ir kiek laiko joje buvo laikytas;

11.3. VSAT vadas yra pateikęs informaciją², kad pareigūnai instruktuoti apie būtinumą visuomet fiksuoti, ar į užkardą pristatytas asmuo buvo uždarytas į sulaikymo patalpą ir kiek laiko joje buvo laikytas.

11.4. Patikrinimų metu nustatyta, kad:

11.4.1. visose aplankytose įstaigose pareigūnai **registruoja** asmens patalpinimo į administracinio arba laikino sulaikymo patalpas **faktus**;

11.4.2. pareigūnai **įrašo** asmens pristatymo į VSAT objektų **tarnybines** patalpas ir išleidimo iš jų **laiką**, tačiau **nėra** įrašų **apie** asmenų patalpinimo į laikino **sulaikymo** patalpas ir išleidimo iš jų **laiką**.

12. Dėl tinkamo apšvietimo užtikrinimo

12.1. Reikalavimų patalpoms 5 punkte nustatyti apšvietimo reikalavimai įrengiamoms, remontuojamoms administracinio ir laikino sulaikymo patalpoms: langai turi būti skaidraus stiklo, natūralaus apšvietimo koeficientas turi būti 0,5 proc., dirbtinė apšvieta – ne mažesnė kaip 200 liuksų (lx), dirbtinė naktinė apšvieta – ne mažesnė kaip 10 lx ir ne didesnė kaip 20 lx.

12.2. Patikrinimų metu nustatyta, kad:

12.2.1. Šilgalių užkardoje, Kelių, Geležinkelio ir Ramoniškių PKP laikino sulaikymo patalpose įrengtas dirbtinis apšvietimas yra nepakankamas (galimai mažesnis kaip 200 lx);

12.2.2. Šilgalių užkardos laikino sulaikymo patalpoje neveikė viena iš dviejų dirbtinio apšvietimo lempų;

12.2.3. Ramoniškių PKP laikino sulaikymo patalpoje nėra įrengta lango (-ų).

13. Dėl pirmosios pagalbos prieinamumo

13.1. Budėtojas arba kitas įgaliotas pareigūnas privalo organizuoti asmens medicininę apžiūrą ir pirmosios pagalbos teikimą, jei pristatytas asmuo pasiskundžia dėl sveikatos sutrikimo arba pastebėjus pristatyto asmens sveikatos pablogėjimą (Sulaikymo patalpų naudojimo taisyklių 4 ir 4.7 p.).

Įstaigoje, kurioje nėra darbo medicinos punkto arba sveikatos tarnybos, turi būti pirmosios pagalbos rinkinys, kitos numatytos ir rekomenduojamos medicinos pagalbos priemonės; pirmosios pagalbos rinkinys turi būti paženklintas teisės aktų nustatyta tvarka, laikomas gerai matomoje vietoje, lengvai pasiekiamas; įstaigos vadovas turi paskirti už rinkinio priežiūrą ir jo papildymą atsakingą asmenį; rinkinys turi būti nuolat atnaujinamas ir papildomas, jame gali būti tik Lietuvos Respublikoje aprobuotų medicinos pagalbos priemonių; „pasibaigusio tinkamumo vartoti laiko ir

² Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos tarnybos vado 2016-09-26 raštas Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaigai Nr. (21)-14-3632.

netinkamos kokybės medicinos pagalbos priemonės laikyti rinkinyje draudžiama“; darbuotojai turi būti apmokyti suteikti pirmąją pagalbą nukentėjusiajam (Įsakymu dėl pirmosios medicinos pagalbos teikimo patvirtinto Įmonės pirmosios pagalbos rinkinio aprašymo 1, 2, 4, 6–10, 15 punktai).

CPT standartuose taip pat pabrėžiama, kad visose užsieniečių laisvės apribojimo vietose būtina garantuoti sveikatos priežiūrą ([CPT/Inf (97)10] 26 ir 31 p.), todėl siektina užtikrinti, kad pareigūnai mokėtų tinkamai teikti pirmąją medicinos pagalbą.

Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta pirmiau, itin svarbu, kad VSAT užkardose ir PKP ne tik būtų tinkamų priemonių pirmajai medicinos pagalbai teikti, bet ir būtų paskirtas už jų priežiūrą atsakingas asmuo, pareigūnai žinotų pirmosios pagalbos rinkinio ir kitų medicinos pagalbos priemonių buvimo vietą, būtų apmokyti ir turėtų įgūdžių teikti reikalingą medicininę pagalbą.

13.2. Patikrinimų metu nustatyta, kad:

13.2.1. pareigūnai moka organizuoti asmens medicininę apžiūrą, gali suteikti pirmąją medicinos pagalbą; periodiškai organizuojami pirmosios medicinos pagalbos žinių patikrinimai (paskutinis patikrinimas buvo atliktas 2018 m. gegužės mėn.);

13.2.2. užkardose ir PKP budėtojų postuose (išskyrus Ramoniškių PKP) yra pirmosios pagalbos rinkiniai; Viešvilės užkardeje papildomai yra kraujospūdžio matuoklis. Pirmosios pagalbos rinkiniai atitiko teisės aktų reikalavimus (buvo nustatyta tvarka paženklinėti, gerai matomoje vietoje ir (arba) lengvai pasiekiami, jais rūpinosi paskirti už rinkinio priežiūrą ir jo papildymą atsakingi asmenys (budėtojai, pamainos vyresnieji), tačiau Kybartų ir Šilgalių užkardose bei Kelių ir Geležinkelio PKP turimų pirmosios pagalbos rinkinių medicinos priemonių galiojimo laikas buvo pasibaigęs.

14. Dėl švaros užtikrinimo

14.1. Už tvarką ir švarą administracinio arba laikino sulaikymo patalpose yra atsakingas padalinio budėtojas arba kitas atsakingas pareigūnas; atsilaisvinus patalpoms (išleidus arba konvojavus ten laikytus asmenis), patalpų, sanitarinių mazgų grindys, santechniniai įrenginiai, praustuvės turi būti plaunamos karštu vandeniu, valomos su valikliais, turinčiais dezinfekantų (Sulaikymo patalpų naudojimo taisyklių 19–20 p.).

14.2. Patikrinimų metu nustatyta, kad:

14.2.1. Vištyčio užkardos sanitarinis mazgas nevalytas;

14.2.2. Kybartų PKP laikino sulaikymo patalpų grindys, suolai, praustuvas, sanitarinio mazgo vieta buvo neišvalyti.

15. Dėl prieglobsčio prašytojų priėmimo

15.1. Jeigu esama požymių, kad sulaikymo vietoje, pasienio kontrolės punkte arba tranzito zonoje esantis užsienietis gali pageidauti kreiptis dėl prieglobsčio, tokiam užsieniečiui jam suprantama kalba pateikiama informacija apie šią teisę ir taikytinas procedūras (IUTP 65 str.). Prieglobsčio prašytojai turi teisę nemokamai gauti informaciją apie savo teises ir pareigas bei jų nevykdymo padarinius prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimo metu, taip pat informaciją, susijusią su prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimu (IUTP 71 str. 1 d. 2 p.).

Priimti užsieniečių prašymus suteikti prieglobstį Lietuvoje privalo: užkardos pamainos vyresnysis (Sienos kontrolės nuostatų 114.14 p.), pasienio tikrinimo posto pamainos vyresnysis (Sienos kontrolės nuostatų 240 p.).

15.2. Atlikus patikrinimus nustatyta, kad:

15.2.1. visuose VSAT objektuose pareigūnai žino būtinus atlikti veiksmus ir jų seką, gavus prieglobsčio prašymą (parengta atmintinė pareigūnams, yra leidinys „Prieglobsčių prašytojų sulaikymas ir alternatyvios sulaikymui priemonės Lietuvoje“, segtuvas su VSAT vado įsakymais dėl prieglobsčio prašytojų priėmimo ir kitos informacijos);

15.2.2. 2018 m. balandžio mėn. pareigūnai dalyvavo mokymuose dėl darbo su prieglobsčio prašytojais, kai jie teikia prieglobsčio prašymus;

15.2.3. Naumiesčio užkardoje nebuvo prieglobsčio prašytojams skirtos informacijos (lankstinukų), kuriuose būtų informuojama apie teisę pateikti prieglobsčio prašymą ir taikytinas procedūras.

IV. IŠVADOS

16. Atlikus patikrinimus ir įvertinus faktines aplinkybes (asmenų laikymo administracinio, laikino sulaikymo ir prieglobsčio prašytojų patalpose metu taikomos saugumo priemonės, laikymo ir higienos sąlygos, pirmosios medicinos pagalbos prieinamumas ir kt.), konstatuoti šie trūkumai:

16.1. neįtikrinama, kad neįgalūs asmenys būtų laikomi tik tose užkardų ir PKP patalpose, kurios yra pritaikytos šių asmenų poreikiams;

16.2. nėra užtikrinamas sulaikymo patalpose laikomų asmenų nuolatinis stebėjimas (Kybartų užkardoje);

16.3. nefiksuojama, kiek laiko asmuo buvo uždarytas į laikino sulaikymo patalpą (visuose VSAT objektuose);

16.4. neįtikrinamas tinkamas apšvietimas (Šilgalių užkardoje, Kelių, Geležinkelio ir Ramoniškių PKP);

16.5. pasibaigęs pirmosios pagalbos rinkinį sudarančių medicininių priemonių galiojimo laikas (Kybartų ir Šilgalių užkardos, Kelių ir Geležinkelio PKP);

16.6. neįtikrinama laikino sulaikymo patalpų švara (Vištyčio užkarda ir Kybartų PKP);

16.7. nėra informacijos (lankstinukų), skirtų potencialiems prieglobsčio prašytojams (Naumiesčio užkardoje).

V. REKOMENDACIJOS

17. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, atsižvelgdamas į atlikus patikrinimus, nustatytas aplinkybes ir vadovaudamasis LR SKĮ 19¹ straipsnio 4 dalies 7 punktu, 19¹ straipsnio 6 dalimi, rekomenduoja Valstybės sienos apsaugos tarnybos vadui generolui Renatui Požėlai imtis priemonių siekiant užtikrinti, kad:

17.1. neįgalūs asmenys būtų laikomi tik tose užkardų ir PKP patalpose, kurios yra pritaikytos šių asmenų poreikiams;

17.2. visuomet būtų fiksuojama, kiek laiko asmuo buvo laikytas laikino sulaikymo patalpose (nurodant buvimo šiose patalpose trukmę) (visuose VSAT objektuose);

17.3. laikino sulaikymo patalpose dirbtinė apšvieta būtų ne mažesnė kaip 200 liuksų (Šilgalių užkardoje, Kelių, Geležinkelio ir Ramoniškių PKP);

17.4. laikino sulaikymo patalpose tinkamai veiktų visos dirbtinio apšvietimo lempos (Šilgalių užkardoje);

17.5. pagal poreikį (atsižvelgiant į pasibaigusį galiojimą) būtų atnaujinamos priemonės pirmajai medicinos pagalbai teikti (visuose VSAT objektuose);

17.6. būtų užtikrinama laikino sulaikymo patalpų švara (Vištyčio užkarda ir Kybartų PKP);

17.7. prieglobsčio prašytojams būtų pateikiama informacija apie teisę pateikti prieglobsčio prašymą ir jai taikytinas procedūras (Naumiesčio užkarda);

17.8. būtų apsvaistyta galimybė nenaudoti:

17.8.1. Kybartų užkardos laikino sulaikymo patalpos, atsižvelgiant į tai, kad ši patalpa yra toli nuo budėtojų ir joje nėra vaizdo stebėjimo kameros, todėl sudėtinga užtikrinti nuolatinį sulaikytų asmenų stebėjimą; taip pat šalia patalpų esantis sanitarinis mazgas nepritaikytas naudotis neįgaliesiems;

17.8.2. Ramoniškių PKP laikino sulaikymo patalpos, atsižvelgiant į tai, kad joje nėra lango.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19^l straipsnio 6 dalimi apie Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriaus rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus pranešti iki 2018 m. rugsėjo 15 d.

Kompetentingos institucijos turi konsultuotis su Seimo kontrolieriumi dėl rekomendacijų galimų įgyvendinimo priemonių.

Seimo kontrolierius, Įstaigos vadovas

Augustinas Normantas